

ΦΑΝΗ ΠΑΝΤΑΖΗ

Συγγραφέας του μπεστ σέλερ Η ΝΥΧΤΑ ΤΩΝ ΓΙΑΣΕΜΙΩΝ

Το άγγιγμα της αμαρτίας

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Το άγγιγμα της αμαρτίας**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Φανή Πανταζή
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Φανή Πανταζή, 2014
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Margarita Kareva/Trevillion Images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2014

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2014, 15.000 αντίτυπα

ISBN 978-618-01-0500-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΦΑΝΗ ΠΑΝΤΑΖΗ

Το άγγιγμα
της
αμαρτίας

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Το κυνήγι της αλεπούς, Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2004
Ο κουρσάρος της καρδιάς μου, Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2010
Το θρόισμα της λεύκας, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011
Από αγάπη, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012
Η νύχτα των γιασεμιών, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013

*Ο νόμος της ζωής διδάσκει πως ο έρωτας είναι είτε
ευχή του Διαβόλου είτε κατάρα του Θεού.*

Μ. Καραγάτσης

*Κ*αθώς το Μπόινγκ της Ολυμπιακής από Νέα Υόρκη χαμήλωνε προς τον διάδρομο προσγείωσης μέσα στο ανοιξιάτικο πρωινό, ο Λεωνίδας Μαυρόπουλος κοίταξε από το παραθυράκι το *Ελευθέριος Βενιζέλος*. Ήταν πράγματι τεράστιο και εντυπωσιακό· δεν είχε καμία σχέση με το αεροδρόμιο του *Ελληνικού* που ήξερε κι απ' όπου είχε φύγει το 1989, πριν από δώδεκα χρόνια, παιδί σχεδόν.

Έριξε μια ματιά στην ελληνική εφημερίδα που διάβαζε ο διπλανός του επιβάτης. *Πέθανε ο δημιουργός της μουσικής των γουέστερν του Σέρτζιο Λέονε*, έγραφε μια επικεφαλίδα. *Έφτασε στην Αθήνα ο αγαπημένος πρωταγωνιστής του Τόλμη και Γοητεία, Ρον Μος*. *Πολύς κόσμος και λιποθυμίες κατά τη χθεσινή ημέρα στο αεροδρόμιο*, έγραφε μια άλλη.

Η ένδειξη «Προσδεθείτε» εξακολουθούσε να είναι αναμμένη, ενώ όλοι οι επιβάτες περίμεναν στις θέσεις τους με μια έκφραση μικρότερης ή μεγαλύτερης αδημονίας στο πρόσωπο. Οι περισσότεροι ήταν Αμερικανοί τουρίστες που έρχονταν στην Ελλάδα για πρώιμες διακοπές. Υπήρχαν όμως και αρκετοί ομογενείς, όπως αυτός.

Ο Λεωνίδας ξανακοίταξε από το παραθυράκι και διέκρινε τον μεγάλο δρόμο. Πρέπει να ήταν η Αττική οδός που ένωνε την πρωτεύουσα με το διεθνές αεροδρόμιο. Παρόλο που έλειπε τόσα χρόνια, ήξερε το καθετί που συνέβαινε στην Ελλάδα χάρη στο διαδίκτυο, που του επέτρεπε να παρακολουθεί όποια

ελληνική εφημερίδα ήθελε και να είναι πάντα ενήμερος για όλα.

Κανονικά, η καρδιά του έπρεπε τώρα να χτυπά γεμάτη χαρά και λαχτάρα που ξαναγύριζε ύστερα από τόσα χρόνια στον τόπο όπου γεννήθηκε, στην πραγματικότητα όμως διακατεχόταν από ένα κράμα μελαγχολίας και άγχους, που έκανε την επιστροφή του μάλλον οδυνηρή. Πρώτα πρώτα, ο λόγος που τον υποχρέωνε να επιστρέψει δεν ήταν παρά το θλιβερό καθήκον να συνοδέψει τη μητέρα του στην τελευταία της κατοικία. Η Ισμήνη Μαυροπούλου είχε πεθάνει ήσυχα στον ύπνο της από καρδιακή ανακοπή. Ήρεμος θάνατος, ανώδυνο τέλος σε μια κατά τα άλλα πικρή ζωή, γεμάτη πόνο και απώλειες. Γιατί ο Λεωνίδας ήξερε ότι η μητέρα του είχε πολλούς καημούς κι ας μην του το έδειχνε όποτε μιλούσαν στο τηλέφωνο ή όποτε τον επισκεπτόταν εκείνη στη Νέα Υόρκη.

Αλλά δεν ήταν μόνο ο θάνατος της μητέρας του που του βάραινε την καρδιά. Ήταν και οι ολοζώντανες αναμνήσεις της τραγωδίας που τον ανάγκασε να ξενιτευτεί και να μη θέλει να ξαναπατήσει το πόδι του στην Ελλάδα. Τύψεις, ενοχές... κι άλλες τύψεις... Οι ερινύες είχαν γίνει η μόνιμη συντροφιά του. Τον βασάνιζαν μέρα νύχτα και δεν τον άφηναν να ησυχάσει ούτε στιγμή.

Ένα αισθητό τράνταγμα έδειξε ότι οι τροχοί του αεροπλάνου είχαν αγγίξει το έδαφος. Η αεροσυνοδός ανήγγειλε από το μεγάφωνο πως είχαν φτάσει στην Αθήνα, η θερμοκρασία ήταν 25 βαθμοί και η Ολυμπιακή ευχόταν να τους ξαναδεί σύντομα.

Άνοιξη. Ο κήπος τους θα ήταν ανθισμένος. Έτσι τουλάχιστον τον θυμόταν ο Λεωνίδας κάθε τέτοια εποχή, αν όχι τους περισσότερους μήνες του χρόνου. Γιατί ο Τάσος, ο κηπουρός τους, ήταν πραγματικός μάγος των κήπων κι έκανε θαύματα. Απ' ό,τι ήξερε ο Λεωνίδας, ο Τάσος εξακολουθούσε να δουλεύει στο πατρικό του και, το πιθανότερο, ο κήπος θα ήταν όπως πάντα. Ο Λεωνίδας ήθελε το μπουκέτο που θα πήγαινε στη νεκρή μητέρα του να είναι από τον κήπο του σπιτιού κι όχι αγορασμένο από κάποιο ανθοπωλείο. Η Ισμήνη λάτρευε τα λουλούδια και τα καμάρωνε σχεδόν σαν παιδιά της.

Τώρα, το αεροπλάνο είχε σταματήσει, αλλά το βουητό των κινητήρων ακουγόταν ακόμα. Οι επιβάτες άρχιζαν να παίρνουν τις χειραποσκευές τους. Ο Λεωνίδας κοίταξε το ρολόι του. Το είχε ρυθμίσει στην τοπική ώρα και τώρα έδειχνε δέκα και κάτι. Πήρε τον σάκο του και πέρασε στον διάδρομο μαζί με τους υπόλοιπους.

Καθώς έβγαινε από το αεροσκάφος κι ετοιμαζόταν να κατεβεί τη σκάλα, κοντοστάθηκε και κοίταξε γύρω του απολαμβάνοντας το γλυκό αττικό φως. Ήταν Μάης και, ακόμα κι εδώ, καταμεσής στην άσφαλο και το τσιμέντο, η άνοιξη διαδήλωνε την παρουσία της με τον καταγάλανο ουρανό, τον λαμπερό ήλιο και το γλυκό αεράκι που έμοιαζε φορτωμένο μυρωδιές από μακρινούς αγρούς ή θάλασσες – εκτός αν η νοσταλγία τού έπαιζε παιχνίδια και του προκαλούσε παραισθήσεις. Σε λίγο ο Λεωνίδας πατούσε συγκινημένος το χώμα της πατρίδας του, του τόπου που γεννήθηκε και μεγάλωσε.

Μισή περίπου ώρα αργότερα παραλάμβανε τις αποσκευές του. Το *Ελευθέριος Βενιζέλος* τον είχε εντυπωσιάσει πραγματικά. Δεν είχε να ζηλέψει τίποτε από τα άλλα διεθνή αεροδρόμια που είχε δει ο Λεωνίδας στα διάφορα ταξίδια του. Η μόνη διαφορά ήταν ότι εδώ άκουγε γύρω του να μιλούν κυρίως ελληνικά. Πόσο ευχάριστα παράξενο του φαινόταν αυτό μετά από τόσα χρόνια στο εξωτερικό!

Είχε σκοπό να νοικιάσει ένα αυτοκίνητο όσο θα έμενε στην Ελλάδα, προτίμησε όμως να το κάνει αργότερα και να πάει στο πατρικό του με ταξί. Έτσι, θα είχε τη δυνατότητα να απολαύσει απερίσπαστος τη διαδρομή.

Ύστερα από κάμποση ώρα τσουλούσε το καρτσάκι με τις αποσκευές του προς την πιάτσα των ταξί και στεκόταν στην ουρά. Καθώς περίμενε, πήρε μερικές βαθιές εισπνοές και του φάνηκε πως μύριζε κιόλας την αττική άνοιξη. Κοίταξε γύρω του, αλλά το μοναδικό δείγμα πράσινου ήταν μερικοί θάμνοι σε αρκετή απόσταση από κει. Σε λίγο έφτασε και η σειρά του. Ο οδη-

γός του ταξί σταμάτησε, κατέβηκε και άρχισε να φορτώνει τις αποσκευές στο πορτμπαγκάζ.

«Κηφισιά, παρακαλώ», του είπε ο Λεωνίδας και κάθισε μπροστά. Είχε κοιμηθεί κάμποσες ώρες στο αεροπλάνο κι ένιωθε ξεκούρατος, αν και λίγο πιασμένος στον αυχένα. Σε δυο λεπτά καθόταν και ο οδηγός στο τιμόνι και το ταξί ξεκινούσε.

«Πού ακριβώς πηγαίνετε;» ρώτησε τον Λεωνίδα.

«Κοντά στον σταθμό του Ηλεκτρικού», απάντησε εκείνος. Ένας σταθμός είναι πάντα σταθερό σημείο αναφοράς, όσο και να έχει αλλάξει ένας τόπος.

Ο Λεωνίδας κοιτούσε γύρω του το αγνώριστο τοπίο. Βρισκόταν στην Ελλάδα! Πάντα ονειρευόταν και, ταυτόχρονα, έτρεμε τούτη τη στιγμή, αν και δε φανταζόταν ποτέ ότι θα τη ζούσε κάτω από τέτοιες συνθήκες. Παρόλο που ήταν εγκατεστημένος τόσα χρόνια στη Νέα Υόρκη, παρόλο που η δουλειά του πήγαινε μια χαρά και τα οικονομικά του ήταν κάτι παραπάνω από ανθηρά, βαθιά μέσα του έτρεφε την ελπίδα ότι μια μέρα θα ξαναγύριζε εδώ. Ότι θα ξεπερνούσε όλες τις οδυνηρές αναμνήσεις, τύψεις και ενοχές, και θα ερχόταν να συνεχίσει τη ζωή του από κει που την άφησε.

«Ωραίος δρόμος», σχολίασε καθώς έτρεχαν στην Αττική οδό. Του φαινόταν παράξενο που οι πινακίδες ήταν γραμμένες και στα ελληνικά. Τόσα χρόνια είχε συνηθίσει να διαβάξει γύρω του μόνο αγγλικά.

Ο οδηγός γύρισε και τον κοίταξε για μια στιγμή. «Λείπετε καιρό από την Ελλάδα;» ρώτησε ύστερα από κάμποση ώρα.

«Ναι. Από τα δεκαοχτώ μου». Έμεινε για λίγο σκεφτικός. «Δώδεκα χρόνια...» πρόσθεσε μετά, σαν να μονολογούσε.

«Λοιπόν; Πώς σας φαίνεται η Αθήνα μετά από τόσον καιρό;»

«Ψήλωσε πολύ», απάντησε αυθόρμητα ο Λεωνίδας.

Ο οδηγός έβαλε τα γέλια, αλλά μετά σοβαρεύτηκε και κούνησε μελαγχολικά το κεφάλι του. «Έχουμε πήξει στο τσιμέντο. Θα το δείτε και μόνος σας».

Ο Λεωνίδας το είδε σύντομα. Και η Κηφισιά είχε γίνει αγνώριστη. Είχε αλλάξει άραγε και το σπίτι του; αναρωτήθηκε για μια στιγμή πανικόβλητος. Αλλά όχι, σκέφτηκε αμέσως μετά. Η μητέρα του έλεγε πως η Ευγενία, η γυναίκα του μακαρίτη του θείου του, έκανε κάθε τόσο σχολαστική συντήρηση και διατηρούσε το σπίτι σε άψογη κατάσταση.

Η Ευγενία... Η φοβερή θεία του, η γυναίκα που δεν τον χώνευε ποτέ της. Αλλά και ποιον χώνευε αυτή; Η μητέρα του έλεγε πως δεν είχε αλλάξει καθόλου – ήταν αυταρχική και παγερή όπως πάντα. Και ανελέητη, πρόσθεσε εκείνος νοερά.

Σε λίγο, το ταξί έφτανε στο σπίτι. Η διπλή κιγκλιδωτή αυλόπορτα ήταν ορθάνοιχτη και στο ιδιωτικό δρομάκι, στη θέση που άλλοτε πάρκαρε η Κάντιλακ, ήταν παρκαρισμένη μια εντυπωσιακή λευκή Μερσεντές.

Το ταξί σταμάτησε μπροστά στην ανοιχτή πόρτα και ο Λεωνίδας πλήρωσε τον οδηγό. Εκείνος κατέβηκε, έβγαλε από το πορτοπαγκάζ τις αποσκευές, ευχήθηκε στον Λεωνίδα καλή διαμονή και ξεκίνησε πάλι. Ο Λεωνίδας κοντοστάθηκε στην αυλόπορτα και κοίταξε το δίπατο αρχοντικό με την κεραμιδένια στέγη έτσι καθώς το έλουζε ο λαμπερός ήλιος. Ήταν όπως το θυμόταν, αν όχι ακόμα πιο όμορφο. Τώρα ήταν βαμμένο με μια ζεστή ώχρα που έδενε αρμονικά με το πράσινο του κήπου.

Τα παντζούρια ήταν ανοιχτά και στους δύο ορόφους. Στο παράθυρο της μητέρας του μάλιστα ήταν και τα τζάμια ορθάνοιχτα. Φυσούσε ένα απαλό αεράκι και οι λευκές κουρτίνες φούσκωναν σαν πανιά ιστιοφόρου. Του θύμισαν ταξίδι. Το ταξίδι της Ισμήνης... Ο Λεωνίδας ένιωσε έναν κόμπο στον λαιμό κι ένα τσούξιμο στα μάτια.

Στο μεταξύ, μια μεσόκοπη γυναίκα πρόβαλε από τον κήπο και φάνηκε να κατευθύνεται προς το σπίτι. Μόλις τον πρόσεξε, όμως, άλλαξε πορεία και έτρεξε προς το μέρος του με την αγκαλιά ανοιχτή.

«Λεωνίδα μου!»

Αγκαλιάστηκαν σφιχτά και μετά χώρισαν και άρχισαν να περιεργάζονται ο ένας τον άλλον.

«Αργυρώ μου...»

«Έγινες ολόκληρος άντρας!» έκανε εκείνη χτυπώντας τις παλάμες στην ποδιά της. «Ολόκληρος άντρας!» Μετά, σαν να θυμήθηκε τον λόγο της επιστροφής του, άλλαξε ύφος και τα μάτια της βούρκωσαν. «Συλλυπητήρια... Να ζήσεις να τη θυμάσαι», είπε.

Ο Λεωνίδας έσφιξε τα χείλη του κι έσκυψε το κεφάλι.

«Έλα μέσα, αγόρι μου. Σου έχω ετοιμάσει το παλιό σου δωμάτιο». Η Αργυρώ πήγε να πάρει τις βαλίτσες του, ο Λεωνίδας όμως δεν την άφησε. Η σύντομη «συμπλοκή» κατέληξε σε συμβιβασμό και, τελικά, πήραν από μία βαλίτσα ο καθένας. Εκείνος τη μεγάλη και η γυναίκα την πιο μικρή.

Η Αργυρώ προπορεύτηκε, άνοιξε την εξώπορτα του πάνω ορόφου και ανέβηκε τη σκάλα που έβγαζε στο πατρικό του Λεωνίδα, το σπίτι όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε, ερωτεύτηκε, πλήγωσε και πληγώθηκε βαθιά.

Καθώς την ακολουθούσε, στα ρουθούνια του έφτασε μια παλιά, γνώριμη μυρωδιά από κεριά και μοσχοσάπουνο. Ήταν απίστευτο πόσο καλή μνήμη έχει η όσφρηση του ανθρώπου! Και τα σπίτια, όμως, φαίνεται πως φορούν πάντα το ίδιο άρωμα. Τα ξύλινα σκαλιά με το κόκκινο χαλί έτριζαν ανεπαίσθητα από το βάρος των δύο σωμάτων. Σε λίγο, έφταναν στο άνετο χολ με τη μεγάλη κρεμάστρα και τον καθρέφτη της γκαρνταρόμπας.

«Είχες καλό ταξίδι;» ρώτησε η Αργυρώ και ακούμπησε στο πάτωμα τη βαλίτσα που κρατούσε.

Έκανε το ίδιο και ο Λεωνίδας. «Ναι, πολύ καλό». Την περιεργάστηκε πάλι. Πρέπει να ήταν το πολύ πενήντα πέντε ετών. Παρά τις κάποιες ρυτίδες, τα χαρακτηριστικά της είχαν διατηρήσει εκείνη την αξιολάτρευτη γλυκύτητα που είχαν ανέκαθεν.

«Τι κάνουν οι άντρες σου;»

«Μια χαρά, θα τους δεις. Είναι και οι δύο εδώ».

«Μάθαινα τα νέα σας. Ξέρω πως ο Αντώνης έγινε γεωπόνος και άνοιξε φυτώριο...»

«Ναι. Τον βοηθάει κι ο πατέρας του».

«Αλήθεια, πώς πάει ο Τάσος;»

«Καλά κρατιέται, ανάλογα με την ηλικία του...» χαμογέλασε. Ο Τάσος ήταν ο άντρας της και πρέπει να την περνούσε μερικά χρόνια. Ίσως να είχε περάσει τα εξήντα. «Έλα τώρα, θα θέλεις να ξεκουραστείς».

Πήραν πάλι τις βαλίτσες και πήγαν στο δωμάτιό του. Ήταν όπως ακριβώς το είχε αφήσει. Φαινόταν όμως σχετικά φρεσκοβαμμένο.

«Έχεις φάει;» ρώτησε η Αργυρώ. Ήταν μια φράση που έλεγε συνήθως μέσα στα πέντε πρώτα λεπτά από τη στιγμή που συναντούσε άνθρωπο, όποιος κι αν ήταν αυτός.

Η στοργική και περιποιητική Αργυρώ, σκέφτηκε ο Λεωνίδας χαμογελώντας συγκινημένος.

«Μη μου πεις ότι μου έχεις φτιάξει...»

Χαμογέλασε και εκείνη κουνώντας καταφατικά το κεφάλι της. «Κεφτεδάκια! Σου τα έφτιαξα! Ελπίζω να σου αρέσουν. Θυμάσαι που τα έκλεβες πριν τα τηγανίσω γιατί σου άρεσε να τρως το μείγμα ωμό; Κι εγώ σε κυνηγούσα...»

Τα κεφτεδάκια της Αργυρώς ήταν καταπληκτικά. Αλλά οτιδήποτε έφτιαχνε η Αργυρώ ήταν καταπληκτικό. «Χρυσοχέρα» την έλεγε η μάνα του. Αν ο Τάσος ήταν ο μάγος του κήπου, η γυναίκα του ήταν η μάγισσα της κουζίνας.

«Τα έχω στον θερμοθάλαμο για να είναι ζεστά. Και στο ψυγείο σου έχω φρούτα, γιαούρτια, μπίρες και πεστροφοσαλάτα», είπε υπογραμμίζοντας την τελευταία λέξη.

«Θυμάσαι πως μου άρεσε ε;»

«Και βέβαια θυμάμαι. Αλίμονο!» είπε εκείνη σχεδόν θιγμένη. «Υπάρχει ζεστό νερό, αν θες να κάνεις μπάνιο. Κι αν χρειαστείς δεύτερη κουβέρτα...»

«Ξέρω, ξέρω... Στην ιματιοθήκη του διαδρόμου».

Τον κοίταξε και αναστέναξε. «Αχ, Λεωνίδα... Έπρεπε να είχες γυρίσει. Η μάνα σου έφυγε με τον καημό σου».

«Το ξέρω», παραδέχτηκε εκείνος. *Δεν μπορούσα όμως, συμπλήρωσε νοερά.*

Η Αργυρώ πήγε προς την κομόντα και του έδειξε ένα χαρτί κάτω από ένα μεγάλο, σκαλιστό νεροπότηρο με πολύχρωμες νεραγκούλες. «Εδώ σου έχω το τηλέφωνο του σπιτιού και τα κινητά μας – το δικό μου, του Τάσου, του Αντώνη και της Έλενας».

«Της Έλενας;»

«Ναι. Είναι η γραμματέας της θείας σου. Δουλεύει εδώ κάνα δυο μήνες και μένει στον ξενώνα».

Τώρα θυμόταν πως κάτι του είχε πει η μητέρα του, αλλά εκείνος δεν είχε πολυδώσει σημασία.

Η Ευγενία, δυναμική και υπερδραστήρια όπως πάντα, ήταν τώρα μεταξύ των άλλων και πρόεδρος του ελληνικού παραρτήματος μιας διεθνούς φιλανθρωπικής οργάνωσης. Είχε προσλάβει, λοιπόν, για γραμματέα την Έλενα, μια γλωσσομαθή φοιτήτρια της Νομικής που είχε ανάγκη από δουλειά.

Πολύ καλό κορίτσι, είχε σχολιάσει η μητέρα του.

«Αν χρειαστείς οτιδήποτε, αν θέλεις να ρωτήσεις κάτι, μπορεί να σε βοηθήσει και η Έλενα. Είναι άξια κοπέλα, ξέρεις...»

«Εντάξει, Αργυρώ. Σ' ευχαριστώ πολύ. Τα έχεις σκεφτεί όλα».

Η Αργυρώ χαμογέλασε ικανοποιημένη. «Τώρα θα σ' αφήσω να ξεκουραστείς. Και όπως είπαμε. Για οτιδήποτε χρειαστείς, τηλεφώνησέ μας». Έκανε να φύγει, αλλά στην πόρτα κοντοστάθηκε. «Η θεία σου είχε πονοκέφαλο και ξάπλωσε λίγο», θεώρησε σκόπιμο να τον ενημερώσει. «Είπε ότι μπορείς να τη δεις μετά τις τρεις».

Ο Λεωνίδας θα προτιμούσε να μην τη δει καθόλου, ήξερε όμως ότι κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο. Αν μη τι άλλο, ήθελε να συζητήσει μαζί της ορισμένες λεπτομέρειες της κηδείας.

«Εντάξει. Αργυρώ, μπορείς να μου κάνεις μια χάρη, ή να ρωτήσω την Έλενα;» ρώτησε διστακτικά, μην ξέροντας επακριβώς τις αρμοδιότητες της καθεμιάς τους.

«Ό,τι θέλεις, αγόρι μου».

«Θα χρειαστεί να νοικιάσω ένα αυτοκίνητο. Ποιος μπορεί να το κανονίσει;»

«Η Έλενα», απάντησε χωρίς δισταγμό η Αργυρώ. «Μην ανησυχείς. Θα το τακτοποιήσει αμέσως. Θέλεις κάτι συγκεκριμένο;»

«Κάτι που να αντέχει και σε κακοτράχαλους δρόμους».

«Ωραία. Σ' αφήνω τώρα. Και... όπως είπαμε».

«Και πάλι ευχαριστώ».

Όταν έμεινε μόνος, κοίταξε γύρω του το ψηλοτάβανο, άνετο δωμάτιο. Ήταν πεντακάθαρο και μοσχομύριζε πάστρα. Η ματιά του στάθηκε στο ποτήρι με τις νεραγκούλες. Ωραίο θέμα για ακουαρέλα, συλλογίστηκε αυτόματα.

Στα ράφια της βιβλιοθήκης υπήρχαν ακόμα οι κασέτες, οι δίσκοι βινυλίου, τα πρώτα του CD, τα λεξικά, η εγκυκλοπαίδεια και τα νεανικά του βιβλία. Ήταν όλα όπως ακριβώς τα είχε αφήσει και δίχως ίχνος σκόνης.

Πλησίασε και διάβασε τους τίτλους στις ράχες. Ήταν πάντα με την ίδια σειρά. Ήταν φανερό πως κάποιος φρόντιζε συστηματικά το δωμάτιο. Άνοιξε τα συρτάρια του γραφείου, αλλά ήταν άδεια. Κοίταξε στην ντουλάπα. Υπήρχαν μερικά χαρτοκιβώτια κλεισμένα με ταινία. Ο Λεωνίδας ήταν σίγουρος πως είχαν μέσα τα παλιά του ρούχα.

Ένας κόμπος τού έφραξε τον λαιμό. Σ' αυτό το δωμάτιο είχε μεγαλώσει, εδώ είχε περάσει τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια. Έκλεισε σφιχτά τα μάτια, σαν να ήθελε να αποδιώξει τη σκέψη. Όχι, δε θα σκεφτόταν άλλο το παρελθόν, θα είχε όλον τον καιρό να το κάνει με την ησυχία του αργότερα. Τώρα είχε προτεραιότητα το πένθος.

Πήγε στο παράθυρο και άνοιξε τα τζάμια. Πήρε μερικές βαθιές εισπνοές και κοίταξε έξω. Από το δωμάτιό του έβλεπε ένα μεγάλο μέρος του ηλιόλουστου κήπου. Τα πουλιά πανηγύριζαν τον θρίαμβο της άνοιξης. Από κάπου ερχόταν ένα μεθυστικό άρωμα βιολέτας που του θύμιζε Επιτάφιο, και τον βρήκε κατευ-

θειάν στην καρδιά. Ναι, έτσι ακριβώς μύριζε κάθε τέτοια εποχή. Οι βραγιές ήταν γεμάτες ανθισμένα λουλούδια –νεραγκούλες, φρέζιες, τουλίπες, μοσχομπίζελα, τριαντάφυλλα–, οι πασχαλιές θέριευαν και η κερασιά άσπριζε σαν νυφούλα με φόντο το πυκνοφυτεμένο ασύλλιο. Τα μάτια του βούρκωσαν πάλι. Γιατί αυτή η ομορφιά είναι αβάσταχτη; αναρωτήθηκε καθώς αναλόταν σε δυνατά αναφιλητά.

Προσπάθησε να συνέλθει και να ανοίξει τις βαλίτσες του. Μετά πήγε προς το μπάνιο με σκοπό να κάνει ένα ντους και να φρεσκαριστεί πριν κατεβεί να χαιρετήσει τον Τάσο και τον Αντώνη.

Προηγουμένως, όμως, έκανε τον γύρο του σπιτιού αρχίζοντας από το σαλόνι. Παντού υπήρχαν κορνιζαρισμένες φωτογραφίες του. Πολλές ήταν τραβηγμένες στο σπίτι του στην Αμερική – η Ισμήνη τον φωτογράφιζε πάντα όποτε πήγαινε να τον δει. Τα έπιπλα ήταν ίδια, εκτός από μια αναπαυτική μπερζέρα με χαμηλό σκαμπό για τα πόδια, που πρέπει να είχε αγοραστεί μάλλον πρόσφατα.

Πάνω στην πολυθρόνα ήταν κουλουριασμένη μια ασπρόμαυρη γάτα. Ακούγοντας τον Λεωνίδα, ανασήκωσε αγουροξυπνημένη το κεφάλι της, του έριξε μια ματιά, έκρινε ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος ανησυχίας και συνέχισε τον ύπνο της.

Η Ζουζού, σκέφτηκε ο Λεωνίδας. Είχαν πάντα μια γάτα στο σπίτι τους, και πάντα η Ισμήνη τη φώναζε Ζουζού, όχι μόνο γιατί της άρεσε πολύ αυτό το όνομα, αλλά και γιατί προσφερόταν για αρσενικά και θηλυκά γατιά. Αυτή εδώ πρέπει να ήταν η μυριστή –ή μήπως ο μυριοστός;– Ζουζού του σπιτιού. Απέναντι ακριβώς από την μπερζέρα βρισκόταν η τηλεόραση. Προφανώς η μητέρα του παρακολουθούσε τις αγαπημένες της σειρές καθισμένη σ' αυτή την αναπαυτική πολυθρόνα, έχοντας τη γάτα της αγκαλιά.

Τα βάζα ήταν, όπως πάντα, γεμάτα λουλούδια που έδιναν στον χώρο μια παράταιρα γιορταστική νότα. Σαν να μην είχαν μάθει τα άσχημα μαντάτα και φάνταζαν πανέμορφα και φρέ-

σκα, όπως ακριβώς τα είχε βάλει η οικοδέσποινα. Γιατί ανέκαθεν της άρεσε να έχει λουλούδια στο σπίτι. Άλλωστε, ήταν φυσικό για μια γυναίκα που λάτρευε και καμάρωνε τον κήπο της.

Ο Λεωνίδας δεν μπήκε στα υπόλοιπα δωμάτια· στάθηκε απλώς στις ανοιχτές τους πόρτες κι έριξε μέσα μια ματιά. Οι αλλαγές ήταν ελάχιστες. Θα μπορούσαν κάλλιστα να είχαν περάσει όχι δώδεκα, αλλά δύο χρόνια από τότε που είχε φύγει.

Η πόρτα τουωματίου της ήταν κλειστή. Την είχε κλείσει φεύγοντας η Αργυρώ, λες και η μητέρα του κοιμόταν μέσα ήρεμα και η γυναίκα φρόντισε να μην ταραξεί τίποτα τον ύπνο της. Ο Λεωνίδας γύρισε διστακτικά την πετούγια. Θα άντεχε άραγε να μπει; Πήρε μια βαθιά ανάσα, άνοιξε και κοίταξε μέσα. Με το ρεύμα που σχηματίστηκε, η λεπτή, λευκή κουρτίνα άρχισε να ανεμίζει και πάλι προς τα έξω. Τώρα του θύμιζε νεραϊδένιο πέπλο που ανέμιζε στο ορθάνοιχτο παράθυρο.

Το κρεβάτι της Ισμήνης ήταν στρωμένο και το δωμάτιο συγυρισμένο στην εντέλεια. Κάτω από το κρεβάτι διακρίνονταν οι παντόφλες της, σαν να περίμεναν να τις φορέσει. Το τεράστιο μπρούντζινο, κουρδιστό ξυπνητήρι που θυμόταν ο Λεωνίδας είχε αντικατασταθεί από ένα ηλεκτρονικό, με ψηφιακό καντράν. Δίπλα ακριβώς υπήρχε μια κορνίζαρισμένη, παλιά φωτογραφία του. Την είχε τραβήξει ο μακαρίτης ο πατέρας του πριν πεθάνει.

Ένωσε τα γόνατά του να τρέμουν. Κάθισε στο κρεβάτι και άπλωσε το χέρι του στο προσκεφάλι. Ανασήκωσε το κάλυμμα και είδε το κατάλευκο μαξιλάρι όπου η Ισμήνη είχε γείρει το κεφάλι της για τελευταία φορά. Τη φαντάστηκε να πλαγιάζει κάθε βράδυ κοιτώντας, πριν αποκοιμηθεί, τη φωτογραφία του. Τη φωτογραφία του αυτοεξόριστου γιου της. Πόσον πόνο τής είχε προκαλέσει, Θεέ μου! Πόση πίκρα. Χάιδεψε απαλά το μαξιλάρι και μετά το ξανασκέπασε με το κάλυμμα προσεκτικά, λες και σκέπαζε εκείνη. Ύστερα έκρυψε το πρόσωπό του στα χέρια και ένωσε τα καυτά δάκρυα να του βρέχουν τις χούφτες.

Συγχώρησέ με, ικέτεψε με συντριβή. Συγχώρησέ με.

Ύστερα από κάμποση ώρα σηκώθηκε, έστρωσε σχολαστικά το τσαλακωμένο κάλυμμα στο σημείο που είχε καθίσει και βγήκε από το δωμάτιο κλείνοντας αθόρυβα την πόρτα.

Πήγε στο μπάνιο και, για μια στιγμή, ξαφνιάστηκε αντικρίζοντας τον ανακαινισμένο χώρο. Ήταν σαν να έμπαινε σε άλλο σπίτι. Μετά, θυμήθηκε ότι η μητέρα του τον είχε ενημερώσει πως άλλαξαν πλακάκια και είδη υγιεινής. Ναι, τον ενημέρωνε για όλα στο τηλέφωνο. Της είχε ζητήσει να επικοινωνούν και μέσω διαδικτύου, αλλά η Ισμήνη έλεγε ότι ήταν πια πολύ μεγάλη για να προσαρμοστεί στην καινούργια τεχνολογία. Προτιμούσε το τηλέφωνο, κι ας κόστιζε περισσότερο.

Ο Λεωνίδας έκανε ένα ντους, φόρεσε το φρεσκοπλυμένο μπουρνούζι που κάποιος είχε φροντίσει να υπάρχει στο μπάνιο μαζί με τις καθαρές πετσέτες και γύρισε στο δωμάτιό του. Ντύθηκε και ετοιμαζόταν να κατέβει για να χαιρετήσει τον Τάσο και την Αντώνη, όταν άκουσε το κουδούνι της εξώπορτας. Ποιος να ήταν άραγε;

Καθώς πήγαινε να ανοίξει, συνειδητοποίησε σχεδόν παραξενεμένος πως, με την απλή αυτή κίνηση, γινόταν αυτόματα οικοδεσπότης. Μέσα σε μια στιγμή, το παιδί που γύριζε για να κηδέψει τη μάνα του είχε γίνει εκείνος που άνοιγε την πόρτα και αποφάσιζε ποιος θα μπει ή δε θα μπει στο σπιτικό του. Η Αργυρώ, που ξεκλείδωσε προηγουμένως για να μπουν, είχε αφήσει τα κλειδιά στο μέσα μέρος της πόρτας, αλλά ο Λεωνίδας δεν είχε προσέξει τότε αυτή τη μικρή λεπτομέρεια.

Άνοιξε με μια αποφασιστική κίνηση και βρέθηκε μπροστά σε μια ψηλή, όμορφη κοπέλα με πράσινα μάτια και μαύρα μακριά μαλλιά που του χαμογελούσε δειλά. Την κοίταξε ξαφνιασμένος.

«Χαίρετε, κύριε Μαυρόπουλε».

«Χαίρετε...»

«Είμαι η Έλενα. Θα σας είπε η Αργυρώ ότι εργάζομαι...»

«Ναι, ναι. Χαίρω πολύ». Της έδωσε το χέρι του.

Εκείνη το έσφιξε. «Συλλυπητήρια για τη μητέρα σας».

«Ευχαριστώ».

«Σας έφερα τα κλειδιά του αυτοκινήτου. Είναι ένα τζιπ Λαντ Ρόβερ. Ελπίζω να σας κάνει. Το έχουν παρκάρει μπροστά στο σπίτι».

Ο Λεωνίδας πήρε τα κλειδιά που του έδινε η κοπέλα. «Τόσο γρήγορα; Σας ευχαριστώ, σας ευχαριστώ πολύ...» είπε ελαφρώς σαστισμένος.

Εκείνη χαμογέλασε. Είχε πολύ όμορφο χαμόγελο. «Παρακαλώ. Μήπως χρειαζόσαστε τίποτε άλλο;»

Ο Λεωνίδας προσπάθησε να σκεφτεί. «Ναι!» έκανε μετά από λίγο.

Το κοστούμι που θα φορούσε στην κηδεία χρειαζόταν σιδερωμα. Μήπως θα μπορούσε να το φροντίσει κάποιος;

«Μείνετε ήσυχος», του απάντησε η Έλενα.

«Και πάλι ευχαριστώ», είπε και περίμενε να φύγει για να κλείσει την πόρτα.

Εκείνη όμως δεν έφευγε. Είχε σταυρώσει τα χέρια στο στήθος και τον κοιτούσε υπομονετικά.

«Θα μου το δώσετε;» ρώτησε στο τέλος.

«Ποιο;»

«Το κοστούμι».

Ο Λεωνίδας τινάχτηκε.

«Α ναι! Θα το αναλάβετε κι αυτό εσείς;»

«Μη σας απασχολεί. Θα το σιδερώσουμε», του απάντησε αόριστα.

Ο Λεωνίδας έτρεξε στο δωμάτιό του και σε λίγο επέστρεψε με ένα κοστούμι στην κρεμάστρα του.

Η Έλενα το πήρε και του χαμογέλασε πάλι.

«Στενοχωρήθηκα πολύ για τη μητέρα σας. Ήταν πολύ γλυκός άνθρωπος...»

«Καλοσύνη σας... Σας ευχαριστώ. Σας ευχαριστώ πολύ».

«Τα λέμε», είπε η Έλενα και τράβηξε κατά τη σκάλα.

Ο Λεωνίδας έγειρε την πόρτα, αλλά δεν την έκλεισε εντε-

λώς. Αφουγκράστηκε για λίγο τα βήματα της κοπέλας καθώς κατέβαινε τα σκαλιά και μετά έκλεισε. Ποιος ξέρει τι θα τραβάει η καημένη από την Ευγενία, σκέφτηκε.

Γύρισε στο δωμάτιό του και κοίταξε το ρολόι του. Θα πεταγόταν να δει τον Τάσο και τον Αντώνη, θα έτρωγε και μετά θα πήγαινε να δει τη θεία του. Την αυτοκράτειρα Ευγενία, ιδιοκτήτρια του ακινήτου. Ολόκληρου, όχι του μισού. Ήταν δικό της και το πατρικό του, το σπίτι όπου είχαν ζήσει τόσα χρόνια οι γονείς του και είχε αφήσει την τελευταία της πνοή η μητέρα του. Ο Λεωνίδας ήταν ουσιαστικά φιλοξενούμενος. Όπως ήταν και η μητέρα του, εδώ και πάρα πολλά χρόνια.

Κοίταξε για άλλη μια φορά το ποτήρι με τις νεραγκούλες. Ποιος τις είχε βάλει άραγε; Φαίνονταν φρέσκες. Δεν αποκλείεται να τις είχε κόψει η ίδια η μητέρα του. Έβαζε άραγε λουλούδια στο δωμάτιό του όλα αυτά τα χρόνια; αναρωτήθηκε μ' ένα σφίξιμο στην καρδιά. Έκλεισε τα μάτια, πήρε μια βαθιά ανάσα και ετοιμάστηκε να πάει στο σπίτι του Τάσου και της Αργυρώς. Δηλαδή, στην άλλη άκρη του τεράστιου κήπου. Ή, για την ακρίβεια, όλης αυτής της απέραντης έκτασης που αγκάλιαζε το αρχοντικό και ήταν ένας συνδυασμός άλσους, κήπου, λαχανόκηπου και οπωροφόρων δέντρων.

Πήρε το φαρδύ μονοπάτι που έβγαζε στο σπιτάκι του κηπουρού βαδίζοντας αργά αργά, σαν να ήθελε να παρατείνει την παραμονή του σ' αυτόν τον καταπράσινο παράδεισο. Διέσχισε το αλσάκι με τα πεύκα, προσπαθώντας να διακρίνει εκείνο που είχε κάποτε την κούνια.

Σπουργίτια, σπίνιοι και κοτσύφια κελαηδούσαν ασταμάτητα μέσα στο ήσυχο μεσημέρι. Ο Λεωνίδας δε δυσκολεύτηκε να βρει το πεύκο που έψαχνε. Κοίταξε το χοντρό κλαδί όπου έδεναν την κούνια, αναζητώντας τυχόν απομεινάρια από το σχοινί, αλλά δεν υπήρχε τίποτα.

Συνέχισε τον δρόμο του, πέρασε από παρτέρια, σκιερές γωνιές, σφυρήλατες ασίδες όπου τυλίγονταν ολάνθιστες αναρριχη-

τικές τριανταφυλλίες, πέργκολες με γιασεμιά και περικοκλάδες και τη λιμούλα με τα χρυσόψαρα. Πλησίασε γεμάτος περιέργεια να δει αν υπήρχαν ακόμα. Ναι, υπήρχαν! Όπως ακριβώς και τότε. Ήξερε, φυσικά, πως τα ψάρια δεν ήταν τα ίδια. Αυτά που έβλεπε τώρα ήταν... Αλήθεια, ήταν τι; Εγγόνια; Δισέγγονα; Τρισέγγονα; Αλήθεια, πόσα χρόνια ζουν τα χρυσόψαρα; αναρωτήθηκε.

Στο μεταξύ πρόσεξε πως, εκτός από τα καθιερωμένα λουλούδια εποχής, υπήρχαν πολλοί καινούργιοι θάμνοι και φυτά που δεν είχε ξαναδεί. Ο κήπος δεν ήταν απλώς καλοδιατηρημένος, αλλά είχε εμπλουτιστεί με πολλά καινούργια είδη.

Δεξιά από το φαρδύ, πλακόστρωτο μονοπάτι, ο μπαξές με τα ζαρζαβατικά ήταν στις δόξες του. Μαρούλια, κρεμμυδάκια, κολοκυθίες, ντοματιές, μελιτζανιές και μια βραγιά με μυριστικά που χάριζαν προσωπικότητα στις νοστιμιές της Αργυρώς – σε συνδυασμό, φυσικά, με την τέχνη της. Αριστερά του υπήρχαν τα οπωροφόρα που ήταν όλα καταπράσινα και φορτωμένα με άγουρους ακόμα καρπούς – μηλιές, κερασιές, λεμονιές, πορτοκαλιές, βερικοκιές, κορομηλιές και συκιές. Κι ανάμεσά τους ξεχώριζε μια εντυπωσιακή κατασκευή που δεν υπήρχε πριν. Ήταν μια πολυγωνική σέρα με περίτεχνη, σκουροπράσινη σιδεριά και κωνική στέγη. Απ' ό,τι έβλεπε ο Λεωνίδας, ήταν γεμάτη γλαστράκια, αλλά και μεγαλούτσικα φυτά. Το... εκκολαπτήριο του Τάσου, σκέφτηκε με εύθυμη διάθεση. Από δω πρέπει να τροφοδοτείται και να ανανεώνεται ο κήπος.

Πήρε μια βαθιά ανάσα, νιώθοντας τη διάθεσή του να αλλάζει. Μια τόσο σύντομη βόλτα στον μικρό παράδεισο των παιδικών του χρόνων, στον αγαπημένο κήπο της Ισμήνης, και του αναπτέρωσε το ηθικό σαν πνοή ανέμου που διώχνει την ομίχλη της ψυχής.

Σε λίγο έφτανε.

Ήταν εκεί και ο Αντώνης. Πατέρας και γιος τον υποδέχτηκαν με συγκίνηση και εγκαρδιότητα. Η γνήσια αγάπη αυτών των ανθρώπων ήταν για τον Λεωνίδα κάτι δεδομένο από τότε

που θυμόταν τον εαυτό του. Τώρα όμως που είχε ωριμάσει, δεν ήταν απλώς κάτι δεδομένο, αλλά πραγματική ευλογία. Ένωθε ευγνωμοσύνη που υπήρχαν και τον καλωσόριζαν έτσι. Ειδικά όταν, στην άλλη άκρη του κήπου, περίμενε να τον υποδεχτεί μια γυναίκα που ποτέ δεν έκρυψε το μίσος της γι' αυτόν...

Ο Τάσος είχε ασπρίσει, κρατιόταν όμως πολύ καλά. «Μαύρα μάτια κάναμε, παλικάρι μου!» του είπε αφού χαιρετήθηκαν και κάθισαν όλοι γύρω από το τραπέζι της κουζίνας.

Ο οικοδεσπότης επέμενε να πάνε στο σαλονάκι τους, αλλά ο Λεωνίδας ένωθε πολύ άνετα εδώ, στην καρδιά του σπιτιού, στη χαρούμενη κουζίνα που ήταν και το βασιλείο της Αργυρώς. Όλα έλαμπαν πεντακάθαρα ενώ από το ανοιχτό παράθυρο ακουγόταν το τιτίβισμα των πουλιών. Όταν ήταν μικρός, του άρεσε πολύ να τρώει σ' αυτό το σπίτι, παρέα με τον φίλο του, ξέροντας πως ήταν πάντα καλοδεχούμενος.

Η Αργυρώ έκοβε σαλάτα και στον φούρνο έψηνε κάτι που του έσπαγε τη μύτη και έβαζε σε εντατική λειτουργία τους σιελογόνους αδένες του. Ο Λεωνίδας δεν άργησε να καταλάβει ότι ψηνόταν αρνάκι με πατάτες. Ο Αντώνης κάθισε απέναντί του. Ήταν σχεδόν συνομήλικός του, τον περνούσε γύρω στα τρία χρόνια. Φυσιολογικά, δεν είχε αλλάξει και πολύ από τότε που έπαιζαν μπάλα ή κυνηγούσαν τα κοτσύφια του κήπου με τις σφεντόνες τους.

«Πώς πάει το φυτώριο;» τον ρώτησε.

«Μια χαρά», απάντησε ο Αντώνης.

Ο Λεωνίδας πρόσεξε πώς έλαμψε το πρόσωπο του πατέρα του από περηφάνια.

«Φυσικά», είπε ο Τάσος, «πρέπει να ξέρεις ότι τον βοήθησε και η θεία σου με το δάνειο που του έδωσε. Γιατί, χωρίς αυτό, δε θα μπορούσαμε να ανοίξουμε ούτε φυτώριο ούτε τίποτα. Η Ευγενία φέρθηκε πολύ εντάξει. Δεν μπορώ να πω», πρόσθεσε, σαν να αναγνώριζε κάποια αντίφαση στη συμπεριφορά της γυναίκας.

«Ναι, πολύ εντάξει», συμφώνησε και ο Αντώνης.

Η Αργυρώ σκέπασε τη σαλάτα με ένα καθαρό πιάτο πριν καθίσει κι αυτή στο τραπέζι.

«Όταν θέλει η θεία σου...» είπε.

Ναι, όταν ήθελε, η Ευγενία μπορούσε να φερθεί και ανθρώπινα. Το έδειχνε άλλωστε το πλούσιο φιλανθρωπικό της έργο. Ήταν όμως επιλεκτικά καλή· και ο Λεωνίδας δε συγκαταλεγόταν ποτέ ανάμεσα στους ανθρώπους που συμπαθούσε. Αυτό συνέβαινε ανέκαθεν, πολύ πριν τα γεγονότα.

«Εσύ τι κάνεις; Πώς πάει το δικηγορικό σου γραφείο;» τον ρώτησε ο Τάσος.

«Μια χαρά. Σκεφτόμαστε να προσλάβουμε και άλλο προσωπικό».

Η αλήθεια ήταν ότι η επαγγελματική του πορεία τον αποζημίωνε εν μέρει για την προσωπική του ζωή, που ήταν ένα ατέλειωτο φιάσκο.

Ο Λεωνίδας είχε σπουδάσει στην Αμερική νομικά και τώρα είχε ένα μεγάλο δικηγορικό γραφείο συνεταιρικά με έναν φίλο και παλιό συμφοιτητή του, τον Τομ Κόνραντ. Ο Τομ υπήρξε για ένα διάστημα και κουνιάδος του, μιας και ο Λεωνίδας παντρεύτηκε την αδελφή του. Αλλά ο γάμος δεν κράτησε πολύ και το ζευγάρι χώρισε πριν αποκτήσει καν παιδιά. Ευτυχώς, το διαζύγιο υπήρξε πολιτισμένο και δεν επηρέασε καθόλου ούτε τη φιλία ούτε τη συνεργασία των δύο αντρών. Κι έτσι, τώρα ο Λεωνίδας μπορούσε να λείπει όσο χρειαζόταν από το γραφείο του, ξέροντας πως έκανε κουμάντο ο Τομ.

Καθώς μιλούσαν, η Αργυρώ τον χάιδευε στοργικά με το γλυκό της βλέμμα. Ίδιος η μάνα του, συλλογίστηκε για μυριοστή φορά. Ο Λεωνίδας, με τα μελιά μάτια, τα πυκνά ματόκλαδα και τα καλογραμμένα χείλη ήταν η αρσενική εκδοχή της Ισμήνης. Είχε κληρονομήσει απ' αυτήν ακόμα και τις κινήσεις, ή τις εκφράσεις που έπαιρνε κάθε φορά. Όταν ήταν σκεπτικός, έγερνε κι εκείνος το κεφάλι του στο πλάι. Όταν ήταν χαρούμενος, τα μάτια του αποκτούσαν την ίδια λάμψη. Και όταν μελαγχολού-

σε, με τις άκρες των χειλιών του να γέρνουν λίγο προς τα κάτω, μετέδιδε άθελά του το ίδιο συναίσθημα και στους γύρω του. Το δίχως άλλο, ήταν από μικρός αυτό που λέμε χαρισματικό πλάσμα. Σε κέρδιζε χωρίς να κουνήσει ούτε το μικρό του δαχτυλάκι, κατέληξε η Αργυρώ μ' ένα αχνό χαμόγελο.

Κουβέντιασαν λίγο ακόμα για τις δουλειές και μετά άρχισαν να μιλάνε για την Ισμήνη. Η Αργυρώ την αγαπούσε πολύ και κουβέντιαζε μαζί της τακτικά. Άλλωστε, την έβλεπε κάθε μέρα, αφού της πήγαινε φαγητό, ώστε να μη χρειάζεται να μαγειρεύει για ένα άτομο. Η Ισμήνη της άνοιγε συχνά την καρδιά της και της έλεγε πως δεν είχε πάψει να ελπίζει ότι ο γιος της θα γύριζε μια μέρα στην Ελλάδα. Μ' αυτή την ελπίδα ζούσε άλλωστε. Χαιρόταν, βέβαια, που ο Λεωνίδας πρόκοβε εκεί στα ξένα, αλλά δεν έπαυε να νοσταλγεί τον μοναχογιό της και να λαχταρά να τον βλέπει συχνότερα. Ο Τάσος, νιώθοντας ότι αυτή η συζήτηση στενοχωρούσε ακόμα περισσότερο τον Λεωνίδα, υπογράμμισε πόσο ειρηνικό και ήσυχο ήταν το τέλος της, σαν να ήθελε να πει και κάτι θετικό.

«Εντάξει με το αυτοκίνητο;» ρώτησε η Αργυρώ, αλλάζοντας θέμα.

«Ναι. Η Έλενα το κανόνισε στο άψε-σβήσε. Μου έφερε και τα κλειδιά».

«Ωραία! Κοίτα... Αφού δεν μπορείς να πας ακόμα στη θεία σου, δεν κάθεται να φάμε εδώ όλοι μαζί;» πρότεινε.

Η καρδιά του σκίρτησε. Όπως ακριβώς όταν ήταν μικρός και του επέτρεπαν να τρώει με την οικογένεια του Τάσου.

«Και τα κεφτεδάκια σου που με περιμένουν σπίτι;» την πείραξε.

«Φέρ' τα κι αυτά».

«Καλά σου λέει, αγόρι μου», συνηγόρησε κι ο Τάσος. «Γιατί να κάθεται να τρως μονάχος σου;»

Ο Λεωνίδας τους χαμογέλασε. Παραβίαζαν ανοιχτές πύλες.

«Εντάξει. Θα φέρω όμως και την πεστροφοσαλάτα μου».

«Μην ξεχάσεις τα γιαούρτια σου, Λεωνίδα!» τον πείραξε ο Αντώνης.

Έβαλαν όλοι τα γέλια. Μετά σοβαρεύτηκαν απότομα, σαν να θυμήθηκαν τις περιστάσεις.

Η Αργυρώ αναστέναξε χωρίς να πει τίποτα. Ο Λεωνίδας σηκώθηκε για να πάει να φέρει τους κεφτέδες.

«Σε περιμένουμε, λοιπόν, για φαγητό», ανακεφαλαίωσε ο Τάσος, σαν να ήθελε να υπογραμμίσει τη δέσμευση, και σηκώθηκε να τον συνοδέψει μέχρι έξω.

Καθώς διέσχιζαν τον κήπο, ο Λεωνίδας θεώρησε υποχρέωσή του να τον συγχαρεί για τη δουλειά του.

«Πώς τα καταφέρνεις έτσι, βρε θηρίο; Βλέπω ακόμα περισσότερα φυτά από πριν».

«Τώρα έχω και βοηθό. Έρχεται ένας εργάτης και μου δίνει ένα χεράκι. Γέρασα, βλέπεις. Θα σου δείξω τι έχω κάνει. Όχι όμως σήμερα, μια πιο κατάλληλη στιγμή», είπε γεμάτος καμάρι.

«Εντάξει».

«Πήγαινε τώρα να φέρεις τα κεφτεδάκια σου», είπε ο Τάσος και τον άφησε να συνεχίσει μόνος του.

Ναι! Θα φάμε και μετά θα πάω να υποβάλω τα σέβη μου στην αυτοκράτειρα Ευγενία.

Μετά την κηδεία, που έγινε σε πολύ στενό οικογενειακό κύκλο, ακολούθησε το παραδοσιακό γεύμα με ψαρόσουπα, στο σπίτι της Ισμήνης. Η Ευγενία ήθελε να μαζευτούν στο δικό της, αλλά ο Λεωνίδας επέμενε να φάνε πάνω. Η Αργυρώ είχε φύγει αμέσως μετά την ταφή και είχε γυρίσει για να ετοιμάσει το τραπέζι. Τη βοηθούσε η Έλενα, που φαινόταν να ξέρει τα κατατόπια και να είναι εξοικειωμένη με όλα.

Το τραπέζι ήταν στρωμένο με το λευκό, λινό τραπεζομάντιλο, το καλό πορσελάνινο σερβίτιο με τη χρυσή μπορντούρα, τα λαμπερά ασημένια μαχαιροπίρουνα και τα κρυστάλλινα πο-

τήρια. Ο Λεωνίδας τα θυμόταν όλα αυτά από μικρός, από τις παλιές, καλές μέρες που ένα τέτοιο τραπέζι σήμαινε πάντα χαρά και γιορτή. Αυτή τη μέρα, όμως, σήμαινε πένθος. Ωστόσο, παραδεχόταν πως είχαν δίκιο οι Αγγλοσάξονες που απέδιδαν στο φαγητό παρηγορητικές ιδιότητες. Η νόστιμη, βελούδινη σούπα της Αργυρώς του ζέσταινε λίγο και την καρδιά...

Στο τραπέζι, εκτός από τον Λεωνίδα και την Ευγενία, ήταν η Αργυρώ, ο Τάσος, ο Αντώνης, η Έλενα και ο Στρατής Δενδρινός, ο στενός οικογενειακός φίλος και γιατρός των Μαυρόπουλων. Ο μοναδικός ίσως άνθρωπος στον κόσμο για τον οποίο η Ευγενία έτρεφε κάποια ξεχωριστά συναισθήματα και φαινόταν να υπολογίζει τη γνώμη του.

Η Αργυρώ γέμισε τα ποτήρια και ήπιαν όλοι στη μνήμη της Ισμήνης. Ο Λεωνίδας πρόσεξε ότι το κρασί ήταν εξαιρετικό. Πήρε το μπουκάλι να δει την ετικέτα.

«Το φτιάχνει ένας οινολόγος από την Πάτρα. Είναι πολύ μερακλής», του είπε η Αργυρώ.

«Βγάζει μικρές ποσότητες. Για όσους ξέρουν», παρατήρησε η Ευγενία. Προφανώς, το κρασί προερχόταν από τη δική της κάβα. Η Ισμήνη δεν πολυέπινε, παρόλο που, σαν καλή οικοδέσποινα, ήξερε να ξεχωρίζει πάντα το καλό κρασί και να διαλέγει αυτό που ταίριαζε με το κάθε φαγητό.

Κουβέντιασαν για τη μακαρίτισσα. Ο καθένας είχε να θυμηθεί μια τρυφερή, αστεία ή μελαγχολική ιστορία. Η Ευγενία άκουγε τρώγοντας σιωπηλά το φαγητό της και επιβλέποντας το σερβίρισμα. Φορούσε ένα κομψό μαύρο ταγέρ και μαργαριταρένιο κολιέ. Ήταν πάντα αδύνατη, καλοβαλμένη και παγερή. Η μόνη διαφορά ήταν πως, τώρα που άγγιζε τα εξήντα, διέθετε κάμποσες ρυτίδες παραπάνω.

Ο Λεωνίδας την κοίταξε, προσπαθώντας να διαβάσει το πρόσωπό της. Πώς ένιωθε άραγε με τον θάνατο της Ισμήνης; Μια συγκρατημένη θλίψη, όπως άφηνε να εννοηθεί; Ή μήπως τίποτε απολύτως; Στην κηδεία, φορούσε συνεχώς σκούρα γυαλιά, αλλά

ο Λεωνίδας την είδε κάνα δυο φορές να αγγίζει με το μαντίλι τα μάγουλά της. Τι σκούπιζε άραγε; Δάκρυα ή ιδρώτα;

«Θυμάσαι την πρώτη μέρα που θα πήγαινες στο νηπιαγωγείο και εξαφανίστηκες στον κήπο;» τον ρώτησε ξαφνικά ο Τάσος.

Ο Λεωνίδας χαμογέλασε. Η Αργυρώ κούνησε το κεφάλι της κοιτώντας τον δήθεν αυστηρά.

«Ήρθε το σχολικό να τον πάρει κι αυτός είχε γίνει άφαντος», εξήγησε στην Έλενα, τη μόνη που δεν ήξερε το επεισόδιο.

Η κοπέλα τον κοίταξε προσπαθώντας να τον φανταστεί μόμπιρα τεσσάρων χρόνων, δεν τα κατάφερε όμως και παραιτήθηκε.

«Φάγαμε τον κόσμο να τον βρούμε», συνέχισε η Αργυρώ. «Και πού δεν ψάξαμε!»

«Κι αυτός ξέρεις πού είχε κρυφτεί;» ρώτησε ο Τάσος.

«Πού;» θέλησε να μάθει η Έλενα.

«Μέσα στο τζάκι του ξενώνα!»

«Η Ισμήνη δεν τον μάλωσε καθόλου. Κόντεψε να πεθάνει από την αγωνία της. Έκανε μάλιστα και τάμα στην Παναγία της Τήνου. Μόλις τον βρήκαμε, ανακουφίστηκε τόσο πολύ, που δεν του είπε το παραμικρό».

«Όταν τον ξετρυπώσαμε, ήταν κατάμαυρος από το φούμο», πρόσθεσε η Αργυρώ. «Η Ισμήνη είπε στο σχολικό να φύγει, τον έκανε μπάνιο, τον άλλαξε και τον πήγε η ίδια στο νηπιαγωγείο».

«Ήταν άτακτο παιδί», αποφάνθηκε λακωνικά η Ευγενία κι έβαλε μια μπουκιά στο στόμα της.

Ο Λεωνίδας πρόσεξε ότι όλοι φρόντιζαν να περιορίζονται στις παλιές αναμνήσεις, αποφεύγοντας διακριτικά την περίοδο πριν και μετά την αναχώρησή του για Αμερική.

Κάθε τόσο, η Αργυρώ και η Έλενα σηκώνονταν για να φέρουν κάτι από την κουζίνα. Πολλές φορές συνεννοούνταν μόνο με τα μάτια. Η κοπέλα φαινόταν να ξέρει αρκετά καλά τα καττόπια του σπιτιού. Ο Λεωνίδας πρόσεξε πως ήταν όμορφο και πολύ φινετσάτο κορίτσι. Τα μαύρα της μαλλιά δημιουργούσαν

μια υπέροχη αντίθεση με το κατάλευκο, πορσελάνινο δέρμα της. Οι μαλακές σόλες των παπουτσιών της έκαναν το βάδισμά της αθόρυβο και την κίνησή της ακόμα πιο αέρινη.

«Εκείνο το καλοκαίρι, πήγαμε στην Τήνο όλοι μαζί», παρατήρησε η Ευγενία. «Θες άλλη σαλάτα, Στρατή;» ρώτησε τον Δενδρινό που καθόταν αριστερά της.

Ο Στρατής πήρε τη σαλατιέρα και σερβιρίστηκε. «Ευχαριστώ, Ευγενία». Μετά γύρισε προς τον Τάσο. «Μαντεύω ότι τα μαρουλάκια είναι από τον μπαξέ. Σωστά;»

«Βέβαια!» είπε με καμάρι ο Τάσος.

«Και τα κρεμμυδάκια», πρόσθεσε η Αργυρώ.

«Ξεχάσατε τον άνηθο», είπε ο Αντώνης.

Ο Λεωνίδας παρατήρησε ότι ο Αντώνης δεν άφηνε από τα μάτια του την Έλενα. Με το δίκιο του. Της φερόταν με μια ευγένεια που προσπαθούσε να γίνει οικειότητα, κι εκείνη φαινόταν να την απολαμβάνει διακριτικά. Να ήταν άραγε ερωτευμένος μαζί της; Διόλου απίθανο. Η κοπέλα ήταν χάσμα οφθαλμών.

«Πώς είναι τα πράγματα εκεί στην Αμερική; Πώς περνάς;» ρώτησε ο Στρατής τον Λεωνίδα.

«Καλά. Δεν έχω παράπονο».

Κουβέντιασαν κάμποση ώρα για τα επαγγελματικά του. Ο Στρατής ήθελε να μάθει διάφορες λεπτομέρειες, κάτι που έδειχνε ότι το ενδιαφέρον του ήταν πραγματικό. Άλλωστε, ο Λεωνίδας δεν αμφέβαλλε καθόλου. Είχε ανέκαθεν μια πολύ ζεστή σχέση μ' αυτόν τον άνθρωπο. Ο Στρατής, εκτός από εξαιρετικός γιατρός, ήταν πολύ στενός και έμπιστος οικογενειακός φίλος. Ο Λεωνίδας τον συμπαθούσε από μικρός, κι ας του είχε κάνει κάμποσες ενέσεις κατά καιρούς. Ο Στρατής ήταν από τους τύπους που σου εμπνέουν εμπιστοσύνη και σε κάνουν να νιώθεις σιγουριά, ακόμα κι όταν ψήνεσαι στον πυρετό. Δεν ήταν ίσως τυχαίο ότι τον εκτιμούσε και τον υπολόγιζε ακόμα και η Ευγενία. Το βλέμμα της θαρρείς πως γλύκαινε κάπως όταν στεκόταν στο πρόσωπό του.

Ο Λεωνίδας ήξερε από τη μητέρα του ότι ο Στρατής και η γυ-

ναίκα του είχαν χωρίσει εδώ και πάρα πολλά χρόνια κι από τότε ζούσε μόνος του· δεν ξαναπαντρεύτηκε ποτέ.

Θυμόταν από μικρός ότι ο Στρατής άρεσε πολύ στις γυναίκες και είχε ακούσει αρκετές φορές τη μητέρα του και την Αργυρώ να μιλούν με θαυμασμό για την ομορφιά του. Πρέπει να είχε κάψει πολλές καρδιές στα νιάτα του, και δεν αποκλείεται να έκαιγε ακόμα, γιατί εξακολουθούσε να είναι πολύ εντυπωσιακός άντρας. Γεροδεμένος, στιβαρός, με μπάσα φωνή και μεταδοτική αυτοπεποίθηση.

Στο μεταξύ, η Αργυρώ μάζεψε σε έναν δίσκο τα πιάτα και η Έλενα έφερε τα φρούτα. Η πιατέλα στη μέση του τραπέζιού θύμιζε πίνακα νεκρής φύσης. Βερίκοκα, κεράσια, φράουλες και μούσμουλα.

«Φέτος είχαμε καλή σοδειά», είπε ο Αντώνης.

Απ' ό,τι θυμόταν ο Λεωνίδας, πάντα είχαν καλή σοδειά από τα δέντρα τους. Άπλωσε το χέρι του και πήρε μια φράουλα. Μοσχομύριζε όπως τότε. Την έβαλε στο στόμα του, έκλεισε τα μάτια και γεύτηκε τη γλυκιά, ζουμερή σάρκα της.

«Βιολογικές καλλιέργειες», του είπε η Αργυρώ. «Χάρη στον Αντώνη».

Το πρόσωπο του Αντώνη έλαμψε.

«Μπράβο, φίλε!» είπε αυθόρμητα ο Λεωνίδας. «Μου φαίνεται ότι ξεπέρασες τον πατέρα σου».

«Αυτό έλειπε! Να μη με ξεπεράσει!» καμάρωσε ο Τάσος. «Αν μπορούσε, ας έκανε κι αλλιώς».

«Ας είναι καλά η κυρία Ευγενία», είπε ο Αντώνης κοιτώντας προς το μέρος της.

Εκείνη πήρε με ύφος αγέρωχο μια χούφτα κεράσια και τα ακούμπησε στο πιατάκι του φρούτου που είχε μπροστά της. Μετά, ικανοποιημένη από την ευγνωμοσύνη των υπηκόων της, κούνησε το κεφάλι με βασιλική αυταρέσκεια. «Ο Αντώνης είναι άξιο παιδί», παρατήρησε λακωνικά.

«Ας πιούμε, λοιπόν, στους άξιους νέους μας!» είπε ο Στρατής

και ύψωσε το ποτήρι του. «Στην υγεία σας, παιδιά!» πρόσθεσε κοιτώντας με τη σειρά τον Αντώνη, τον Λεωνίδα και την Έλενα.

Λίγο αργότερα έφυγαν όλοι μαζί.

«Και τώρα, ας αφήσουμε τον Λεωνίδα να ξεκουραστεί», είπε ο Στρατής, δίνοντας το σύνθημα της αναχώρησης.

Η Αργυρώ είχε ήδη πλύνει τα πιάτα και είχε τακτοποιήσει την κουζίνα. Τον χαιρέτησαν ένας ένας κι έφυγαν. Ο Στρατής τον φίλησε σταυρωτά και τον κάλεσε ένα απόγευμα στο σπίτι του.

«Δεν πιστεύω να φύγεις άρον άρον! Πέρανα από το σπίτι να πιούμε κανένα ουζάκι».

«Υπάρχει ακόμα εκείνη η ωραία βεράντα με τα βασιλικά;» Ο Λεωνίδας τη θυμόταν από μικρός. Ήταν τετράγωνη, περίπου σαν ένα δωμάτιο, και είχε μαρμάρινα κολονάκια στις τρεις πλευρές.

«Και βέβαια υπάρχει! Σε περιμένω, λοιπόν!»

«Θα περάσω οπωσδήποτε να τα πούμε», υποσχέθηκε ειλικρινά.

«Μπορείς να έρθεις και πρωί. Τώρα που έχω βγει στη σύνταξη, είμαι εκεί όλη μέρα», παρατήρησε σχεδόν μελαγχολικά.

Ο Λεωνίδας τους ξεπροβόδισε και μετά κοίταξε γύρω του το ήσυχο σπίτι. Η Ζουζού έβγαινε από την κουζίνα γλείφοντας τα μoustάκια της και κατευθυνόταν προς το καθιστικό. Πρέπει να την είχε ταΐσει η Αργυρώ και τώρα πήγαινε για ύπνο.

Τα πάντα ήταν συγυρισμένα και καθαρά. Σαν να μην είχε πατήσει άνθρωπος μέσα. Ο Λεωνίδας πήρε μια βαθιά ανάσα και κατευθύνθηκε προς το δωμάτιο της Ισμήνης χωρίς να ξέρει γιατί. Γύρισε την πετούγια αθόρυβα, λες και φοβόταν μήπως ξυπνήσει κανέναν. Άνοιξε λίγο την πόρτα, πέρασε μέσα το κεφάλι του και κοίταξε σαν να αναζητούσε κάτι. Ένας αναστεναγμός βγήκε από τα χείλη του. Κάποιος είχε σφραγίσει εξώφυλλα και παντζούρια και το δωμάτιο ήταν τώρα μισοσκοτεινό. Έκλεισε για μερικά δευτερόλεπτα τα μάτια του και ένωσε την αύρα της μητέρας του να τον τυλίγει στοργικά. Όταν τα άνοιξε πάλι, ήταν βουρκωμένα. Έγειρε αθόρυβα την πόρτα και πήγε στο δωμάτιό του με το κεφάλι σκυφτό.

Όταν η Έλενα Γεωργαντά πέρασε στη Νομική Αθηνών, η χαρά της ήταν απεριγράπτη. Το ίδιο και η χαρά των γονιών της. Φυσικά, θα αναγκαζόταν να κάνει μια μικρή μετακόμιση και να εγκατασταθεί στην Αθήνα, μιας και τύχαινε να μένει στη Λίμνη Ευβοίας. Τι να γίνει όμως; Δεν μπορείς να τα έχεις όλα σ' αυτή τη ζωή. Οι γονείς της, βέβαια, δεν είχαν οικονομική άνεση. Για να σπουδάσει η κόρη τους στην Αθήνα, έπρεπε να διαθέσουν όλες τους τις οικονομίες και, επιπλέον, να σφίξουν για τέσσερα χρόνια το ζωνάρι. Το έκαναν όμως με μεγάλη τους χαρά και δίχως καμιά βαρυγκομία.

Η Έλενα ήξερε ότι η μητέρα της άρχισε να ξενοδουλεύει από τότε που εκείνη έκανε φροντιστήριο. Κι όταν η Έλενα ήρθε στην Αθήνα, ο πατέρας της έκανε διπλοβάρδια για να καλύπτει το νοίκι και τα υπόλοιπα έξοδά της.

Η κοπέλα στενοχωριόταν πολύ ξέροντας ότι αγωνίζονται τόσο σκληρά για να εξασφαλίσουν τις σπουδές της και αποφάσισε να συμβάλει κι αυτή στα έξοδα. Βρήκε δυο παιδάκια του δημοτικού και τα βοηθούσε στα μαθήματά τους. Αλλά τα χρήματα που κέρδιζε ήταν ελάχιστα. Και να πεις ότι δεν έκανε οικονομίες! Μετρούσε και τη δεκάρα, και σκεφτόταν να αγοράσει ακόμα κι ένα σάντουιτς. Η ζωή που έκανε ήταν πολύ μετρημένη. Ούτε βόλτες, ούτε διασκέδαση, όπως συνήθιζαν οι περισσότεροι συμφοιτητές της. Το μόνο θετικό απ' όλα αυτά ήταν ότι έμενε τόσες πολλές ώρες στο σπίτι της –μια μίζερη γκαρσονιέ-

ρα σε ένα σκοτεινό δρομάκι της Κυψέλης— ώστε διέθετε αρκετό χρόνο για διάβασμα, με αποτέλεσμα να περνά τα μαθήματα και μάλιστα με μεγάλους βαθμούς.

Βρισκόταν ήδη στο τρίτο έτος όταν έγινε το κακό.

Ήταν Χριστούγεννα και είχε πάει στη Λίμνη Ευβοίας για να κάνει γιορτές με τους γονείς της. Τίποτα δεν προμήνυε ότι τα Χριστούγεννα αυτά έμελλε να είναι τα πιο μαύρα και τα πιο πικρά της ζωής της.

Το σπίτι μοσχομύριζε ανθόνερο από τους κουραμπιέδες που είχε φτιάξει η μητέρα της ενώ στη γωνιά του μικρού καθιστικού υπήρχε η κούτα με το ψεύτικο δεντράκι που στόλιζαν κάθε χρόνο.

Ο πατέρας της ήταν ακόμα στη δουλειά. Δούλευε από το πρωί μέχρι το βράδυ σ' ένα σιδηρουργείο στη Χαλκίδα. Πηγαينوερχόταν με το μηχανάκι, ό,τι καιρό κι αν έκανε. Η Έλενα τον θυμόταν να φεύγει μέσα στο λιοπύρι, ή τη βροχή, και σφιγγόταν η καρδιά της. Ήξερε πως, αν δε σπούδαζε εκείνη, θα μπορούσαν να αγοράσουν ένα αυτοκίνητο από δεύτερο χέρι. Εκείνος όμως δεν παραπονιόταν ποτέ. Αντίθετα, καμιά θυσία δεν του φαινόταν δυσβάσταχτη μπροστά στο μέλλον της κόρης του. Ας ξέφυγε τουλάχιστον εκείνη από τη φτώχεια.

«Πήρα αύξηση!» της ανήγγειλε πανευτυχής η μητέρα της μόλις τακτοποίησε τα πράγματά της και κάθισαν στην κουζίνα να τα πούνε.

«Αύξηση;»

«Ναι, η γιατρίνα μου έκανε αύξηση».

Η μητέρα της δούλευε δύο φορές την εβδομάδα στο σπίτι ενός γιατρού και τις υπόλοιπες τέσσερις σε διάφορα άλλα σπίτια. Μοναδική της αργία ήταν η Κυριακή. Η Έλενα, όμως, υποπτευόταν πως, αν της πρότειναν να καθαρίσει κανένα σπίτι και την Κυριακή, δε θα έλεγε όχι.

Κοίταξε από το παράθυρο της κουζίνας. Έξω έριχνε χιονόνερο. Το κρύο σήμερα ήταν τσουχτερό, αλλά στην κουζίνα είχε αρ-

κετή ζεστασιά, χάρη στην παλιά στόφα που άναβε η μητέρα της.

«Έλα να σου βάλω έναν κουραμπιέ να φας», της είπε και πήρε από το ντουλάπι ένα πιατάκι.

«Τι κάνει ο μπαμπάς;»

«Είναι μια χαρά. Σε περιμένει πώς και πώς», απάντησε κεφάτα η μητέρα της. «Ορίστε, πάρε το γλυκάκι σου». Κοντοστάθηκε για μια στιγμή σκεφτική. «Να σου βάλω καλύτερα δύο;» πρότεινε.

«Όχι, μαμά. Μου φτάνει ο ένας. Κάθισε να σε δω».

Της είχε φέρει δώρο ένα ζευγάρι παντόφλες από τη λαϊκή, αλλά δε θα της τις έδινε ακόμα. Στον πατέρα της είχε αγοράσει ένα πουλόβερ – κι αυτό από τη λαϊκή. Μετά, αγόρασε από το ψιλικατζιδικο της γειτονιάς της χαρτί πολυτελείας και αμπαλάρισε τα δώρα τους όσο καλύτερα μπορούσε. Ήξερε ότι δεν ήταν τίποτα σπουδαίο, αλλά σημασία είχε η χειρονομία. Ωστόσο, ονειρευόταν την ημέρα που θα έπαιρνε τον πρώτο της μισθό και θα τους αγόραζε από ένα δώρο της προκοπής, όσο ακριβό κι αν ήταν. Στην ανάγκη, θα διέθετε όλο της το μηνιάτικο.

Δάγκωσε τον κουραμπιέ και απόλαυσε την πρώτη μπουκιά με κλειστά τα μάτια. Οι κουραμπιέδες της μητέρας της! Πάντα με την ίδια, ανυπέβλητη γεύση· την ίδια, μοναδική μωσχοβολιά από ανθόνερο και βούτυρο γάλακτος. Και το πλούσιο, χοντροκομμένο αμύγδαλο να θρυμματίζεται απελευθερώνοντας τη γεύση του καβουρδισμένου που ανακατευόταν υπέροχα με τις υπόλοιπες. Μπορεί η Έλενα να ήταν προκατειλημμένη, πίστευε όμως ότι η μητέρα της έφτιαχνε –μεταξύ των άλλων– τους ωραιότερους κουραμπιέδες του κόσμου.

Άνοιξε τα μάτια της και την κοίταξε. Η μητέρα της καθόταν στο τραπέζι απέναντί της και την παρακολουθούσε χαμογελαστή, με την ανυπομονησία ζωγραφισμένη στο πρόσωπο. Περίμενε πώς και πώς την καλή κουβέντα.

«Αχ, τι ωραίοι που είναι οι κουραμπιέδες σου, μανούλα!» της είπε, όπως πάντα, η Έλενα.

Και η μητέρα της απάντησε με μετριοφροσύνη: «Τους πέτυ-

χα, κορίτσι μου;» Λες και δεν το ήξερε! Αυτή ήταν όμως η ιεροτελεστία.

Μέχρι να τελειώσει η Έλενα τον κουραμπιέ της, η μητέρα της πετάχτηκε να της βάλει νερό. Εκείνη προσπάθησε να της πάρει το ποτήρι από το χέρι.

«Για όνομα του Θεού, μαμά! Θα βάλω μόνη μου!» διαμαρτυρήθηκε, μπουκωμένη ακόμα.

«Όχι, παιδάκι μου. Κάθισε εσύ. Είσαι κουρασμένη από το ταξίδι».

Κουρασμένη από το ταξίδι! Ποιος μιλούσε; Εκείνη που δούλευε έξι μέρες τη βδομάδα καθαρίζοντας σπίτια!

«Καθόμουν τόσες ώρες. Έχω πιαστεί. Άσε με, θα βάλω μόνη μου, μαμά».

«Όχι, θα σου βάλω εγώ», επέμενε η μητέρα της.

Η Έλενα υποχώρησε για να μην της χαλάσει το χατίρι.

Ως εκεί έφταναν οι καβγάδες τους. Η Έλενα αναλογίστηκε για μια ακόμα φορά πόσο τυχερή ήταν που είχε τέτοια μάνα. Και τέτοιον πατέρα.

Απόψε, θα κοιμόταν στο δωματάκι της. Πάντα αγαπούσε αυτόν τον μικρό, φωτεινό χώρο. Από τότε όμως που εγκαταστάθηκε στην γκριζα, ανήλιαγη γκαρσονιέρα της Κυψέλης τον αγαπούσε ακόμα περισσότερο. Της φαινόταν σαν παράδεισος.

Πάνω στην ώρα, χτύπησε το τηλέφωνο. Η μητέρα της πήγε στο μικρό καθιστικό να απαντήσει και η Έλενα την ακολούθησε με το βλέμμα. Από την ανοιχτή πόρτα την έβλεπε να είναι κολλημένη στο ακουστικό, να μιλάει, να ακούει και μετά να κάνει κάποιες ερωτήσεις, φανερά ταραγμένη. Λίγα δευτερόλεπτα αργότερα, το ακουστικό τής έπεφτε από το χέρι και η γυναίκα σωριαζόταν στο πάτωμα λιπόθυμη.

Η Έλενα έτρεξε κοντά της, την ανασήκωσε και την έβαλε να καθίσει σε μια καρέκλα. Αμέσως μετά, πήρε το ακουστικό και μίλησε εκείνη.

«Ποιος είναι;»

«Με σας μιλούσα;» ρώτησε μια αντρική φωνή.

«Όχι... με τη μητέρα μου. Τι συμβαίνει; Ποιος είστε;»

«Τηλεφωνώ από το αστυνομικό τμήμα Χαλκίδος. Έγινε ένα ατύχημα... Ο πατέρας σας...» πήγε να εξηγήσει διστακτικά κι αμήχανα.

«Ατύχημα; Ο πατέρας μου; Τι έπαθε;»

Η μητέρα της κούνησε το κεφάλι πέρα-δώθε, χωρίς να ανοίξει τα μάτια της. Η Έλενα την έπιασε από τον ώμο για να τη συγκρατήσει, μην τυχόν ξαναπέσει.

«Δυστυχώς... χτύπησε στη δουλειά και... υπέκυψε. Δυστυχώς... υπέκυψε στα τραύματά του», ξαναείπε ο άγνωστος.

Εργατικό ατύχημα.

Σ' αυτές τις δύο λέξεις συνοψίστηκε στα ψιλά των εφημερίδων η ανείπωτη τραγωδία που χτύπησε το σπιτικό τους: η απώλεια μιας ζωής, ο πόνος των δύο γυναικών που έμειναν πίσω και οι ακόμα μεγαλύτερες στερήσεις που τις περίμεναν από δω και μπρος. Λες και δεν τους έφταναν εκείνα που περνούσαν ήδη...

Όταν μετά από κάμποσο καιρό τα δάκρυά τους στέρεψαν, μάνα και κόρη κάθισαν μια μέρα να συζητήσουν τι θα έκαναν και πώς θα πορεύονταν στο εξής. Το πρώτο και κύριο ζητούμενο ήταν να εξασφαλίσουν τα βασικά. Τώρα που δεν υπήρχε πια πατέρας, τα πράγματα ήταν ακόμα πιο δύσκολα. Το εισόδημα της μητέρας και η μειωμένη σύνταξη που θα έπαιρνε ήταν σχεδόν τίποτα· όσο γι' αυτά που κέρδιζε η Έλενα από τα μαθήματα που παρέδιδε, επρόκειτο για αστεία ποσά. Μετά από πολλή σκέψη, συμφώνησαν να διακόψει η Έλενα τις σπουδές της, τουλάχιστον προσωρινά. Θα έβρισκε μια δουλειά στην Εύβοια, θα έκανε αιματηρές οικονομίες και, μετά από έναν χρόνο, αν τα πράγματα ήταν τότε ευνοϊκά, θα επέστρεφε στο πανεπιστήμιο. Θα συνέχιζε τις σπουδές της και, μόλις θα τελείωναν οι οικονομίες τους, θα διέκοπτε πάλι και θα ξανάπιανε δουλειά. Ήθελαν και οι δύο

να πιστεύουν ότι, με τον τρόπο αυτόν, μπορεί κάποτε να έπαιρνε το πτυχίο της. Φυσικά, θα αργούσε πολύ περισσότερο. Και θα ήταν αρκετά δύσκολο να βρίσκει κάθε φορά καινούργια δουλειά. Αλλά, προς το παρόν, δεν ήθελαν να σκέφτονται το χειρότερο. Δεν άντεχαν. Αρκετά είχε μαυρίσει η καρδιά τους. Χρειάζονταν απεγνωσμένα μια μικρή σπίθα ελπίδας για να κρατηθούν.

Με τις σκέψεις αυτές, η Έλενα ξεκίνησε για την Αθήνα. Ήταν μέσα του Γενάρη. Η μύτη της είχε γίνει κατακόκκινη από το τσουχτερό κρύο. Από πάνω, ο γκρίζος, σκυθρωπός ουρανός δε φαινόταν διατεθειμένος να αφήσει τον ήλιο να προβάλλει σύντομα. Πάλι καλά που δεν έβρεχε. Η Έλενα δε θα έμενε πολύ στην Αθήνα. Θα ξενοίκιαζε την γκαρσονιέρα και θα γύριζε αμέσως στην Εύβοια, στο πατρικό της.

Μόλις έφτασε, άφησε τα πράγματά της στο δωμάτιο και πήγε να βρει την κυρα-Σμαραγδή, τη σπιτονοικοκυρά της, που έμενε στην ίδια πολυκατοικία, δύο ορόφους πιο πάνω. Ας ελπίσουμε ότι δε θα μου δημιουργήσει προβλήματα, σκεφτόταν η Έλενα καθώς ανέβαινε με το ασανσέρ. Το συμβολαίο της έληγε τον Σεπτέμβρη και, νομικά, η ιδιοκτήτρια είχε κάθε δικαίωμα να απαιτήσει τα αντίστοιχα ενοίκια.

Η κυρα-Σμαραγδή, μια πολύ συμπαθητική συνταξιούχος καθηγήτρια, της άνοιξε αμέσως και κάθισαν στο άνετο σαλόνι. Έδειξε να ξαφνιάζεται με την επίσκεψή της και, αφού αντάλλαξαν ευχές για τον καινούργιο χρόνο, η Έλενα της εξιστόρησε τα τραγικά γεγονότα και της εξήγησε για ποιον λόγο βρισκόταν εκεί.

Η κυρα-Σμαραγδή φάνηκε να στενοχωριέται πραγματικά μαθαίνοντας για τον θάνατο του πατέρα της. Όταν άνοιξε την πόρτα και είδε το κορίτσι μαυροφορεμένο ούτε που της πέρασε από το μυαλό ότι πενθούσε. Καλώς ή κακώς, το μαύρο ήταν σήμερα το αγαπημένο χρώμα των νέων. Μόνο που, στην περίπτωση αυτής της γλυκιάς κοπέλας, η επιλογή δεν ήταν θέμα γούστου...

Κοίταξε την Έλενα για λίγο σκεφτική. «Είσαι σίγουρη ότι είναι καλύτερο να φύγεις από την Αθήνα;» ρώτησε στο τέλος.

«Σας είπα, κυρα-Σμαραγδή. Θα γυρίσω στην Εύβοια και θα πιάσω εκεί δουλειά».

«Γιατί δεν προσπαθείς να βρεις κάτι εδώ και να συνεχίσεις τις σπουδές σου;»

«Μα θα πρέπει να είναι κανονική δουλειά, με οκτάωρη απασχόληση. Δε θα μου μένει χρόνος για σπουδές. Επιπλέον, θα πρέπει να συντηρώ τον εαυτό μου και το σπίτι. Ενώ στην Εύβοια, θα μένω στο πατρικό μου, θα γλιτώνω αρκετά έξοδα και θα μπορώ να βάζω κάτι στην άκρη».

Η κυρα-Σμαραγδή την κοίταξε πάλι συλλογισμένη. Φαίνεται ότι δεν της αρέσει η ιδέα να μείνει η γκαρσονιέρα ξενοίκιαστη μέσα στο καταχείμωνο, και δύσκολα θα βρει καινούργιο νοίκι τέτοια εποχή, σκέφτηκε η Έλενα. Έπλεξε τα χέρια της και περίμενε στωικά. Αν η σπιτονοικοκυρά της ζητούσε αποζημίωση, η Έλενα την είχε άσχημα. Πολύ άσχημα.

«Προσπάθησες να βρεις κάτι, παιδί μου;» ρώτησε ξαφνικά η κυρα-Σμαραγδή. «Ψάξεις;»

«Όχι, κυρα-Σμαραγδή. Μόλις γύρισα και σκοπεύω να φύγω σύντομα».

«Έτσι εύκολα το βάζεις κάτω λοιπόν; Γιατί δεν κάνεις μια προσπάθεια; Πάρε μια εφημερίδα. Ψάξε στις μικρές αγγελίες. Πήγαινε σε κανένα ίντερβιου. Πού ξέρεις; Μπορεί να βρεις κάτι που να σε βολεύει και να σε συμφέρει».

Η Έλενα χαμογέλασε μελαγχολικά. Θα γίνει αυτό που φοβάμαι, σκέφτηκε.

«Κυρα-Σμαραγδή, εγώ...»

Η γυναίκα σηκώθηκε ξαφνικά από τη θέση της, βγήκε από το δωμάτιο και ξαναγύρισε κρατώντας μια εφημερίδα.

«Ορίστε! Πάρ' την και ψάξε. Είναι χθεσινή, την έχω διαβάσει. Κράτησέ την και δες τις μικρές αγγελίες».

Η Έλενα την πήρε διστακτικά.

«Εντάξει... θα ψάξω. Αλλά, αν υποθέσουμε ότι δε βρω τίποτα;»

«Εγώ πιστεύω ότι όλο και κάτι θα βρεις. Κάνε μια προσπάθεια. Μην το βάζεις κάτω έτσι», επέμεινε εκείνη.

«Αν όμως δε βρω τίποτα;» επέμεινε και η Έλενα.

«Τότε γύρνα στην Εύβοια. Τι να σου πω;»

«Και τι θα γίνει με το συμβόλαιο, κυρα-Σμαραγδή;» ρώτησε η Έλενα δειλά, με την ψυχή στο στόμα.

Η κυρα-Σμαραγδή την κοίταξε για μια στιγμή αιφνιδιασμένη και μετά χαμογέλασε καθησυχαστικά. «Μη σε απασχολεί αυτό, κορίτσι μου. Δεν υπάρχει θέμα. Μπορείς να φύγεις όποτε θέλεις».

«Και η γκαρσονιέρα;»

«Θα βρω άλλον νοικάρη. Μη στενοχωριέσαι. Δε σε συμβούλεψα να μείνεις για να μην αδειάσει η γκαρσονιέρα. Σε συμβούλεψα γιατί το πιο σωστό είναι να μείνεις και να συνεχίσεις τις σπουδές σου». Μιλούσε με θέρμη και το λαμπερό της βλέμμα σε έπειθε ότι ήταν ειλικρινής.

Η Έλενα πήρε μια βαθιά ανάσα ανακουφισμένη. «Δεν ξέρετε τι βάρος έφυγε από πάνω μου», ομολόγησε. «Σας ευχαριστώ πολύ».

«Δεν κάνει τίποτα. Επιμένω όμως. Κάνε μια προσπάθεια να βρεις δουλειά. Στο κάτω κάτω, ξέρεις και δυο ξένες γλώσσες. Έτσι δεν είναι;» συνέχισε η κυρα-Σμαραγδή με το ίδιο ενθαρρυντικό ύφος.

Λίγο ακόμα και η Έλενα θα έβαζε τα κλάματα. Η καλοσύνη αυτής της γυναίκας ήταν συγκινητική.

«Ναι. Αγγλικά και γαλλικά».

«Ωραία! Και με τους υπολογιστές πώς τα πας;»

«Τα καταφέρνω κι εκεί». Η Έλενα δεν είχε λεφτά για ηλεκτρονικές πολυτέλειες, αλλά μια ξαδέλφη της είχε αγοράσει καινούργιο φορητό και της χάρισε τον παλιό. Φυσικά, η Έλενα δε διέθετε εκτυπωτή, ήταν όμως θαυμάσια εξοικειωμένη με τον υπολογιστή και το διαδίκτυο.

«Να σε κεράσω κάτι; Έχω φτιάξει λίγο χαλβά», ρώτησε ευγενικά η κυρα-Σμαραγδή.

«Όχι, όχι ευχαριστώ...» Σηκώθηκε αμήχανη, κρατώντας την εφημερίδα στο χέρι. «Θα πηγαίνω».

«Είσαι σίγουρη;»

«Δε θέλω, ευχαριστώ πολύ».

«Καλά. Τότε θα σου τυλίξω ένα κομμάτι να το φας όποτε θέλεις. Περίμενε», είπε η σπιτονοικοκυρά της και βγήκε πάλι από το δωμάτιο.

Η Έλενα κάθισε άκρη άκρη στον καναπέ. Σ' ένα λεπτό γύρισε και η κυρα-Σμαραγδή, κρατώντας ένα πακετάκι τυλιγμένο σε αλουμινόχαρτο. Της το έδωσε, εκείνη την ευχαρίστησε και τράβηξε κατά την πόρτα.

«Και πάλι συλλυπητήρια, παιδί μου. Να ζήσεις να τον θυμάσαι», της είπε η κυρα-Σμαραγδή καθώς την ξεπροβόδιζε. «Και μη στενοχωριέσαι για την γκαρσονιέρα. Εσύ κάνε ό,τι είναι καλύτερο για σένα».

«Ευχαριστώ πολύ, κυρα-Σμαραγδή», είπε η Έλενα. Τώρα τα μάτια της είχαν βουρκώσει. Βγήκε βιαστικά από το σπίτι και κατέβηκε τη σκάλα σχεδόν τρέχοντας. Μέχρι να φτάσει στην πόρτα της, το πρόσωπό της είχε γίνει μούσκεμα από τα δάκρυα. Δάκρυα ευγνωμοσύνης και απελπισίας μαζί.

Άνοιξε τον σάκο της, τακτοποίησε τα πράγματα στη θέση τους, έβαλε στο ψυγείο τα τάπερ που της είχε ετοιμάσει η μητέρα της και κάθισε στο τραπέζακι που χρησιμοποιούσε για γραφείο. Πήρε την εφημερίδα κι έναν μαρκαδόρο και πήγε στις σελίδες με τις μικρές αγγελίες. Ξεχώρισε μερικές, τις κύκλωσε και ετοιμάστηκε να τηλεφωνήσει.

Στην πρώτη περίπτωση ζητούσαν προϋπηρεσία, στη δεύτερη της έκλεισαν ραντεβού για τη μεθεπόμενη μέρα, στην τρίτη της είπαν ότι η θέση είχε ήδη καλυφθεί και στην τέταρτη της απάντησε η ίδια η κυρία Ευγενία Μαυροπούλου. Της έκανε μερικές ερωτήσεις και, σε λίγα λεπτά, είχαν κλείσει ραντεβού για την επομένη. Η Έλενα ακούμπησε το ακουστικό στη θέση του και προσπάθησε να συνειδητοποιήσει τι είχε συμβεί.

Στην αγγελία ζητούσαν μια κοπέλα με σχετικά περιορισμέ- να προσόντα –ξένες γλώσσες και γνώση υπολογιστών– αλλά το αντικείμενο της απασχόλησής της ήταν κάπως ασαφές. Στο τηλέφωνο, η Έλενα προσπάθησε να μάθει περισσότερα, αλλά η κυρία Μαυροπούλου δεν ήταν ιδιαίτερα ομιλητική. Φαινόταν να ενδιαφέρεται περισσότερο να γνωρίσει από κοντά την Έλενα. Πάντως, επρόκειτο για δουλειά γραφείου που θα γινόταν σε σπι- τι. Και το σπίτι βρισκόταν στην Κηφισιά. Αλλά το πιο ενδιαφέρον ήταν ότι η εργοδότης πρόσφερε στέγη και τροφή. Πολύ ωραίο για να είναι αληθινό, ήταν η πρώτη σκέψη της Έλενας. Μήπως κρύβεται κάτι σκοτεινό από πίσω; Θα το μάθαινε σύντομα.

Η κυρία Μαυροπούλου της έδωσε οδό και αριθμό. «Θα πά- ρετε τον Ηλεκτρικό και θα κατεβείτε στην Κηφισιά. Το σπίτι εί- ναι πολύ κοντά στον σταθμό. Ρωτήστε σε κανένα μαγαζί. Μας ξέρουν όλοι εδώ», πρόσθεσε.

Άρα, πρέπει να είναι γνωστή οικογένεια στην περιοχή. Γνω- στή και παλιά, συμπέρανε η κοπέλα.

Κάπως έτσι μπήκε η Έλενα στη ζωή των Μαυρόπουλων, ή οι Μαυρόπουλοι στη ζωή της Έλενας – ανάλογα με το πώς το έβλεπε κανείς.

Με αφορμή τον θάνατο της μητέρας του Ισιμήνης, ο Λεωνίδα Μαυρόπουλος επιστρέφει στην Ελλάδα ύστερα από δώδεκα χρόνια αυτοεξορίας. Είχε φύγει κυνηγημένος από τις ερινύες, αυτές που ακόμα τον καταδιώκουν για ένα έγκλημα το οποίο διέπραξε εν αγνοία του.

Πόσο ένοχος υπήρξε άραγε για το ανόσιο αμάρτημα που του καταλογίζει η συνείδησή του; Πόσοι άλλοι ευθύνονται που ο νεανικός του έρωτας για την Αριάδνη κατέληξε σε τραγωδία; Τι ρόλο έπαιξε στο όλο δράμα η ατσάλινη προσωπικότητα της μητέρας της;

Το ημερολόγιο του δεκαεξάχρονου κοριτσιού δίνει αρκετές απαντήσεις, την ίδια στιγμή όμως δημιουργεί άλλα τόσα ερωτήματα.

Κι ενώ στη ζωή του Λεωνίδα ανατέλλει μια καινούργια, λυτρωτική αγάπη, εκείνος βρίσκει επιτέλους τη δύναμη να δει κατάματα όλη την αλήθεια, όσο αδυσώπητη κι αν είναι. Καθώς εξερευνά με επιμονή το παρελθόν, έρχονται στην επιφάνεια απρόσμενα μυστικά και απαγορευμένες σχέσεις που στοίχισαν τις ζωές των ηρώων.

Θα βρει άραγε ο Λεωνίδα την προσωπική του δικαίωση, αυτή που θα τον απελευθερώσει και θα του επιτρέψει να γευτεί επιτέλους την ευτυχία;

Η πολυκύμαντη ιστορία μιας οικογένειας, όπου τα μίσση και οι ερωτικές αντιζηλίες ορισμένων μελών της προκάλεσαν ανείπωτο πόνο και αδίκησαν εκείνους που θέλησαν να ζήσουν τον έρωτα και να χαρούν τη ζωή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-618-01-0500-1

9 786180 105001

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 14538

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η